

ORTAÖĞRETİMDE GENÇLERİ ŞİDDETE YÖNELTEN NEDENLER VE ŞİDDETİ ENGELLEMEDE SPOR AKTİVİTELERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ: AMASYA İLİ ÖRNEĞİ

Şule KIRBAŞ¹ Yalçın TAŞMEKTEPLİĞİL² Ahmet ÜSTÜN¹

Geliş Tarihi: 28.02.2007
Kabul Tarihi: 08.11.2007

ÖZET

Bu araştırma ortaöğretim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının nedenlerini ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünü, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda tespit etmek ve çözüm önerileri getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Amasya İli merkezindeki 12 ortaöğretim kurumundan okul türleri dikkate alınarak 5 okulda öğrenim gören 3279 öğrenci çalışma evreni olarak alınmıştır. Bu evrenden random (tesadüf) yöntemiyle 328 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup, verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel olarak frekans (f) ve yüzde (%) değerlerden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçları şiddete neden olabilecek birçok faktörü ortaya koymuştur. Bunlardan özellikle; televizyon programları, genel eğitim eksikliği, ailede eğitim eksikliği, okullarda rehberlik hizmetlerindeki yetersizlikler ve kız- erkek arkadaşlığı gibi nedenler sayılabilir. Sonuçlar bize, şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgi düzeylerinin ve okul başarı düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca ders içerikleri ve ders dışı spor etkinliklerinin de gençlerin beklentilerine yeteri kadar yanıt verebilecek düzeyde olmadığı anlaşılmıştır. Okullarda şiddetin önlenmesi için, ailelere, gençlere ve eğitimcilere yönelik sistemli eğitim programları düzenlenmelidir. Aynı zamanda okullarda çocukları olumlu yönde rahatlatacak, onların serbest zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebileceği ilgi-ihyaçlarına yönelik sportif ve diğer sosyal etkinliklere daha fazla yer verilmeli ve bunun için gereken fiziksel şartlar oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Spor, Öğrenci

TO EXAMINE THE REASONS DIRECTING YOUNG TO THE VIOLENCE AND THE ROLE OF THE SPORTS ACTIVITIES PREVENTING VIOLENCE IN SECONDRY SCHOOLS: AMASYA CITY CENTER SAMPLE

ABSTRACT

This study is carried out to determine the reasons of violence in secondary schools and the role of sports activities preventing these violence regarding to the views of the students. The study contains 5 of which 12 schools regarding to their types including 3279 students in the city center of Amasya. 328 students are chosen randomly. The data is evaluated by statistical frequency and percent values. The results indicates many reasons causing violences. The main results includes TV programmes, lack of general education, lack of education in the family, deficiency of guidance services in school and sex relation. The results also indicates that the young who have tendency towards violence have low level of school success and not interested in sports. Furthermore, the contents of the school subjects and the sports activities in schools do not meet the needs of the young students. To prevent the violence in schools systematical educational programmes should be developed towards families, young people and educationalists. In addition to these, schools should provide sports activities regarding to the needs of the young people to feel them more comfortable, relief and to organise their sparetime. Also schools should provide sports activity complexes.

Key Words: Violence, Sport, Student

GİRİŞ

Özellikle günümüzde eğitim kurumlarında güncel bir sorun haline gelen ve gençler arasında yaralama ve ölümle sonuçlanan kavgaların artmasına yönelik şiddet olayları medyada sıkça yer bulmaktadır. Nitekim bu soruna değinen bir çalışmada fiziksel şiddetin okullarda salgın haline geldiği ifade edilmektedir (1). Ancak Türkiye’de bu alandaki bilimsel çalışmaların henüz sınırlı sayıda olduğu söylenebilir (2). Bu nedenle bu çalışma mevcut durumun ortaya konulması bakımından önemlidir.

¹ Amasya Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Şiddet; bir bireyin başka bir kişi tarafından yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış biçimidir (3,4). Şiddetin bireylerin sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir (5). Bu kavram; fiziksel, sözlü, toplumsal ilişkileri sınırlayıcı, ekonomik ve cinsel şiddet isimleri altında sınıflandırılabilir (6). Kişiyi şiddete iten nedenler; ailede sevgi ve ilgi eksikliği, aile içi şiddet, kalabalık sınıflar, arkadaşlıkla ilgili sorunlar, sosyal çevrenin kişiyi korumakta yetersiz kalması, gelecek kaygısı, medyada şiddet içeren dizi film ve programların gösterilmesi, şiddet içeren internet, atari vb. oyunları, alkollü içecekler ve bağımlılık yapan madde kullanımı ve benzeridir (7). Burada ilk göze çarpan aile kurumudur. Çünkü çocukların ilk çevrelerinde uygulanan davranışlar onların ilerideki davranış biçimini belirlemektedir (8). Çocuklar şiddet uygulayan ebeveynlerini model aldıklarından dolayı, onları taklit etmektedirler (9,10). İletişimin zayıf olduğu aile yapısı şiddete meyil verirken, akran grupları da saldırganlığı ortaya çıkaracak ve bunu uygulayabilecek ortamı hazırlamaktadırlar (11). Genellikle şiddet olaylarına ergenlik döneminde 15–16 yaş grubundaki gençler arasında sıkça rastlanmaktadır (3). Bu yüzden gençler için zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri okul çevreleri oldukça önemlidir. Özellikle okul eğitimlerinde bir veya iki duyuya hitap eden, gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan sınırlı bir zaman içine sıkıştırılmış dersler, bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaları noktasında yeterli olamamaktadırlar. Öyle ki bu süreç içerisinde sağlanamayan sosyal uyum; gençlerin farklı yönlerden sorunlarla karşılaşmasına ya da bizzat sorun oluşturmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla eğitimde sadece bilgi yüklemek, akademik anlamda yeterli ama hareketsiz, aktivesiz bir vücut ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple şiddeti önlemede spor, oyun ve hareketin rolü değerlidir (12). Bu çalışmanın amacı; okullarda gençler arasında artan şiddet olaylarının nedenlerini ve şiddetin önlenmesinde spor aktivitelerinin rolünü tespit etmek ve öneriler sunmaktır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada 'betimleme' yöntemi kullanılmıştır. Amasya İli merkezinde toplam 12 ortaöğretim kurumunda 6500 öğrenci öğrenim görmektedir. Belirtilen bu sayının tamamına ulaşmada güçlük çıkacağı nedeniyle, araştırmanın kolaylıkla yapılabileceği belirlenen 5 ortaöğretim kurumunda 3279 öğrenci çalışma evreni olarak seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, çalışma evrenini temsil edecek şekilde random (tesadüf) yöntemiyle seçilen 328 öğrenci oluşturmuştur. Bu çalışmada konu ile ilgili literatür taranıp, 10 adet açık uçlu soru oluşturulmuştur. Soruların kapsam geçerliliği konusunda alan uzmanlarının görüşleri alınıp, uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla, araştırma kapsamı dışındaki 50 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket istatistik programı kullanılmış olup, frekans (f) ve yüzde (%) değerlerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Öğrencilerin Akademik Demografik Özellikleri

Okulun Adı	Cinsiyet		Başarı Durumu		Okula Devam Durumu		Anne Eğitim Düzeyi		Baba Eğitim Düzeyi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Amasya Lisesi n=128	K: 68 E: 60	53 47	Başarılı:60 Orta: 64 Zayıf: 4	47 50 3	Hiç yok: 4 1–10 gün: 112 Çok: 12	3 88 9	İlk.:56 Orta:24 Lise:42 Üniv.: 6	43 19 33 5	İlk.:28 Orta:36 Lise:42 Üniv.:22	22 28 33 17
Anadolu Lisesi n=48	K: 24 E: 24	50 50	Başarılı:30 Orta: 18 Zayıf : -	63 37 0	Hiç yok: 6 1–10 gün: 40 Çok: 2	13 83 4	İlk.:10 Orta:12 Lise:16 Üniv.:10	21 25 33 21	İlk.: 6 Orta: 10 Lise: 18 Üniv.:14	13 21 37 29
Anadolu Öğretmen Lisesi n=32	K: 16 E: 16	50 50	Başarılı:26 Orta: 6 Zayıf : -	81 19 0	Hiç yok: 8 1–10 gün: 22 Çok: 2	25 69 6	İlk.: 6 Orta:10 Lise:10 Üniv.:6	19 31 31 19	İlk.: 4 Orta: 6 Lise: 10 Üniv.:12	13 19 31 37
Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi n=70	K: - E: 70	0 100	Başarılı:30 Orta: 32 Zayıf: 8	43 46 11	Hiç yok: 2 1–10 gün: 50 Çok: 18	3 71 26	İlk.: 42 Orta:16 Lise: 8 Üniv.:4	60 23 11 6	İlk.:28 Orta:20 Lise: 16 Üniv.: 6	40 29 23 8
Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi n=50	K: 48 E: 2	96 4	Başarılı:10 Orta: 34 Zayıf: 6	20 68 12	Hiç yok: 2 1–10 gün: 44 Çok: 4	4 88 8	İlk.:26 Orta:10 Lise:10 Üniv.:4	52 20 20 8	İlk.: 12 Orta: 16 Lise: 10 Üniv.:12	24 32 20 24
Toplam N=328	K:156 E:172	48 52	Başarılı:156 Orta:154 Zayıf: 18	48 47 5	Hiç yok: 22 1–10 gün:268 Çok: 38	7 82 11	İlk.:140 Orta:72 Lise:86 Üniv.:30	43 22 26 9	İlk.: 78 Orta: 88 Lise: 96 Üniv.:66	24 27 29 20

KIRBAŞ, Ş., TAŞMEKTEPLİGİL, Y., ÜSTÜN, A., "Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği"

Tablo 2: Öğrencilerin Sosyal Demografik Özellikleri

Okulun Adı	Çevresindeki Spor Tesis durumu		Katıldığı Sosyal Etkinlikler		Boş Zamanları Değerlendirme		Spora İliği Düzeyleri		Okul Spor Araç-Gereç ve Tesis	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Amasya Lisesi	Evet: 42 Hayır:86	33 67	Hiç:18 Spor:59 Tiyat:12 Koro:27 Diğer:12	14 47 9 21 9	Kitap.ok:24 Arkd:48 İnter.kafe:9 Spor:22 Diğer:25	19 37 7 17 20	Ders:62 Okul Tak:21 Kulüp Tak:20 İzleyici:25	48 16 16 20	Evet:78 Hayır:50	61 39
Anadolu Lisesi	Evet:15 Hayır:33	31 69	Hiç:10 Spor:30 Tiyat:2 Koro:3 Diğer:3	21 63 4 6 6	Kitap.ok:11 Arkd:13 İnter.kafe:7 Spor:13 Diğer:4	23 27 15 27 8	Ders:22 Okul Tak:12 Kulüp Tak:8 İzleyici:6	46 25 17 12	Evet:27 Hayır:21	56 44
Anadolu Öğretmen Lisesi	Evet:9 Hayır:23	28 72	Hiç:11 Spor:16 Tiyat:2 Koro:0 Diğer:3	35 50 6 0 9	Kitap.ok:11 Arkd:11 İnter.kafe:4 Spor:5 Diğer:1	34 34 13 16 3	Ders:9 Okul Tak:2 Kulüp Tak:3 İzleyici:18	28 6 9 57	Evet:2 Hayır:30	6 94
Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Evet:11 Hayır:59	16 84	Hiç:23 Spor:27 Tiyat:3 Koro:3 Diğer:14	33 39 4 4 20	Kitap.ok:6 Arkd:19 İnter.kafe:8 Spor:15 Diğer:22	9 27 11 21 32	Ders:50 Okul Tak:6 Kulüp Tak:5 İzleyici:9	71 9 7 13	Evet:38 Hayır:32	54 46
Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi	Evet:16 Hayır:34	32 68	Hiç:8 Spor:20 Tiyat:6 Koro:2 Diğer:14	16 40 12 4 28	Kitap.ok:16 Arkd:18 İnter.kafe:0 Spor:9 Diğer:7	32 36 0 18 14	Ders:10 Okul Tak:2 Kulüp Tak:0 İzleyici:38	20 4 0 76	Evet:14 Hayır:36	28 72
Toplam	Evet:93 Hayır:235	28 72	Hiç:70 Spor:152 Tiyat:25 Koro:35 Diğer:46	21 46 8 11 14	Kitap.ok:68 Arkd:109 İnter.kafe:28 Spor:64 Diğer:59	21 33 8 20 18	Ders:153 Okul Tak:43 Kulüp Tak:36 İzleyici:96	47 13 11 29	Evet:159 Hayır:169	48 52

Tablo 3: Şiddetin Hangi Ortamlarda Yoğun Olarak Gözlemlendiğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
TV Programlarında	10	8	20	43	6	19	8	11	6	12
Okullarda	40	31	8	17	8	25	20	29	16	32
Eğitimsiz İnsanların Bulunduğu Ortamlarda	20	15	4	8	8	25	12	17	6	12
Aile Ortamında	6	5	-	-	2	6	-	-	2	4
Okul Dışındaki Çevrede	28	22	6	12	4	13	10	14	12	24
Maçlarda	10	8	6	12	2	6	6	9	-	-
İnternet Kafelerde	10	8	4	8	2	6	4	6	2	4
Kızların Olduğu Ortamlarda	-	-	-	-	-	-	10	14	-	-
Erkeklerin Olduğu Ortamlarda	4	3	-	-	-	-	-	-	6	12
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 4: Şiddet Olaylarının Sebebine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kendisini İspatlamak	36	28	4	8	10	31	12	17	12	24
Kıskançlık	14	11	4	8	2	6	4	6	9	18
Kız – Erkek Arkadaşlığı	20	16	6	13	6	19	18	26	13	26
TV'den Etkilenme	18	14	16	33	6	19	12	17	6	12
Aile Eğitiminin Yetersizliği	22	17	10	21	2	6	12	17	6	12
Genel Anlamda Eğitim Yetersizliği	18	14	8	17	6	19	12	17	4	8
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 5: Gençliğin Şiddete Yönelmesinde Okulun Etkisinin Olup Olmadığına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun Etkisi Vardır	65	51	30	63	23	72	39	56	30	60
Okulun Etkisi Yoktur	63	49	18	37	9	28	31	44	20	40
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 6: Okulun Etkisinin Olduğunu Düşünenlerin Bu Etkinin Ne Şekilde Gerçekleştiğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun Kontrolü İyi Yapılmadığı İçin	36	55	-	-	-	-	9	23	6	20
Disiplin Azlığı	14	22	6	20	6	26	8	20	4	13
Arkadaş Ortamının Düzensiz Oluşu	-	-	8	27	-	-	5	13	-	-
Okul Kurallarının Olumsuz Etkisi	-	-	4	13	-	-	-	-	-	-
Rehberlik Hizmetlerinin Yetersizliği	15	23	12	40	4	17	5	13	8	27
Okullardaki Çetelerin Etkisi	-	-	-	-	4	17	-	-	-	-
Öğrenci Sayılarının Fazlalığı	-	-	-	-	6	26	5	13	6	20
Öğretmenlerin Şiddet Uygulamasının Örnek Oluşturması	-	-	-	-	3	14	5	13	-	-
Sosyal Etkinliklerin Yetersizliği	-	-	-	-	-	-	2	5	6	20
Toplam	65	100	30	100	23	100	39	100	30	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 7: Bir Kişiyile Sorun Yaşadıklarında Bunun Çözümü İçin Başvurdıkları Yollara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Konuşarak	90	70	28	58	19	60	41	58	30	60
Kavga Ederek	22	17	16	33	3	9	9	13	10	20
Ailelerine Bildirerek	2	2	-	-	-	-	2	3	2	4
Özür Dileyerek	10	8	3	7	4	12.5	4	6	2	4
Ortamı Terk Ederek	-	-	-	-	2	6	10	14	1	2
İdareye Bildirerek	4	3	1	2	4	12.5	4	6	5	10
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 8: Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
TV Dizilerinde Şiddete Yer Vermeyerek	16	13	14	30	7	22	23	33	6	12
Okul Önlerinde Ve Sokaklarda Denetim Artırılarak	14	11	2	4	3	9	6	8.5	13	26
Disiplin Cezaları Uygulayarak	8	6	5	10	-	-	6	8.5	-	-
Daha Etkili Rehberlik Hizmeti Sunarak	17	13	11	23	6	19	9	13	12	24
Aileleri Bilinçlendirerek	32	25	-	-	2	6	4	6	4	8
Öğretmen – Öğrenci İlişkilerini Düzenleyerek	10	8	-	-	2	6	10	14	6	12
Okullardaki Eğitimi Artırarak	10	8	4	8	8	25	-	-	4	8
Sosyal Ve Kültürel Etkinlikleri Artırarak	21	16	12	25	4	13	12	17	5	10
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

KIRBAŞ, Ş., TAŞMEKTEPLİGİL, Y., ÜSTÜN, A., "Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği"

Tablo 9: Müzik ve Tiyatroyla İlgilenen Gençlerin Şiddete Eğilimleri Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Şiddete Eğilimleri Yoktur	75	59	22	46	22	68.5	49	70	45	90
Daha Az Olur	31	24	16	33	6	19	5	7	4	8
Kişiye Göre Değişir	22	17	10	21	4	12.5	10	14	1	2
Şiddete Eğilimleri Vardır	-	-	-	-	-	-	6	9	-	-
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,
EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,
AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

Tablo 10: Şiddete Eğilimli Gençlerin Spora İlgili Düzeyleri Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Spora İlgileri Yok	43	34	24	50	16	50	25	36	26	52
Spora İlgileri Az	18	14	4	8	2	6	12	17	3	6
Uzakdoğu Sporlarına İlgileri Fazla	24	19	10	21	10	31	-	-	14	28
Spora İlgileri Çok	20	16	6	13	4	13	11	16	6	12
Görüş Belirtmeyenler	23	17	4	8	-	-	22	31	1	2
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,
EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,
AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

Tablo 11: Şiddete Eğilimli Gençlerin Okul Başarı Düzeyleri Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Başarı Düzeyleri Düşüktür	110	86	34	71	30	94	50	71	48	96
Başarı Düzeyleri Yüsektrir	-	-	1	2	1	3	-	-	-	-
Belli Olmaz	8	6	12	25	1	3	4	6	2	4
Görüş Belirtmeyenler	10	8	1	2	-	-	16	23	-	-
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,
EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,
AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

Tablo 12: Okuldaki Bütün Öğrencilerin Katılabileceği Sportif Organizasyonlar Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çok Organizasyon Var	27	21	11	23	10	31	12	17	12	24
Organizasyonların Sayısı Az	47	37	26	54	22	69	20	29	32	64
Hiç Yok	6	5	-	-	-	-	6	9	6	12
Görüş Belirtmeyenler	48	37	11	23	-	-	32	45	-	-
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,
EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,
AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

Tablo 13: Okuldaki Bütün Öğrencilerin Sportif Organizasyonlara Katılım Düzeyleri Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Katılım Çok	26	20	4	8	-	-	8	11	4	8
Katılım Az	24	19	8	17	4	13	10	14	28	56
Hiç Yok	4	3	-	-	-	-	4	6	-	-
Görüş Belirtmeyenler	74	58	36	75	28	87	48	69	18	36
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,
EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,
AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

Tablo 14: Beden Eğitimi Ders Süresi İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ders Süresi Yeterli	84	66	41	85	2	6	31	44	-	-
Az	15	12	7	15	20	63	33	47	-	-
Çok	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Görüş Belirtmeyenler	20	15	-	-	10	31	6	9	50	100
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 15: Beden Eğitimi Dersinin İşlenişi ve Konuların Çeşitliliği İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İşleniş Ve Çeşitlilik İyi	52	41	15	31	2	6	40	57	-	-
İşleniş Ve Çeşitlilik Kötü	56	44	33	69	16	50	26	37	6	12
Görüş Belirtmeyenler	20	15	-	-	14	44	4	6	44	88
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi,

AAL: Amasya Anadolu Lisesi,

AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi,

EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi,

AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

TARTIŞMA

Günümüzde birey ve toplumu giderek daha fazla rahatsız eden şiddetin kaynağı çeşitli etkenlere bağlıdır. Bunların içerisinde en önemli yeri kuşkusuz görsel medya olarak tanımladığımız televizyon alır. Nitekim bir araştırma, öğrencilerin televizyonda en çok şiddet ve korku filmleri izlediklerini ve bundan etkilendiklerini ortaya koymaktadır (3). Yine bir başka araştırmada televizyonda fazla şiddet filmleri izlemenin gençlerde saldırgan davranışlara yol açtığı sonucuna varılmaktadır (13). Bizim çalışmamızda da şiddetin yoğun olarak gözlemlendiği yerler olarak okullar ve televizyonlar gösterilmektedir (Tablo 3). Dolayısı ile bu çalışma ile diğer iki araştırma sonuçları arasında paralellik vardır.

Gençlerin şiddete yönelmesinde öğrenciler çoğunlukla okulun etkili olduğuna inanmakta ve bunu birkaç sebebe dayandırmaktadır. Örneğin; şiddete yönelmede 'okuldaki kontrollerin iyi yapılmaması' seçeneğine AL öğrencileri %55 gibi büyük bir oranda katılırken, bunu % 23 ile EML ve %20 ile de AML izlemektedir. Yine, 'disiplin azlığının' gençlerin şiddete yönelmesinde etkili olduğunu düşünenlerin oranı da küçümsenmeyecek düzeydedir. Ayrıca bütün okullarda, 'rehberlik hizmetlerinin' de yeterince yerine getirilmediği gözlenmektedir. Bunun nedeni, okullardaki öğrenci sayılarının çok, öğrenci başına düşen rehber öğretmen sayısının az ve mevcut rehber öğretmenlerin de görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştiremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı 24.03.2006 tarih ve 1324 sayılı genelge yayınlayarak, okullarda rehberlik hizmetlerine önem verilmesini belirtmiştir. Gençlerin şiddete yönelmesinde 'öğrenci sayılarının fazla oluşunun' da etkili olduğu görülmektedir. Bu konuda, %26 oranı ile AÖL ön plana çıkarken, bunu % 20 ile AML ve % 13 ile de EML izlemektedir. Bulgulara görülen ilginç bir durum da 'sosyal etkinliğin yetersizliği'ni, sadece AML ve EML öğrencileri sorun olarak yansıtmışlardır. Oysa eğitim kurumlarında en az eğitim-öğretim kadar önemli olan konulardan biri de sosyal etkinliklerdir. Bu nedenle sosyal faaliyetler ve organizasyonlar konusunda öğrencilerin duyarlı olduğu söylenemez. Bu iki okul öğrencilerinin 'sosyal etkinliklerin yetersizliği' konusunda görüş belirtmelerinin nedeni de bu okullardaki meslek derslerinin yoğun ve sıkıcı temposu olabilir.

Araştırmada erkeklerin yoğun olduğu EML öğrencilerinin % 14'ü 'kız ortamının', kızların yoğun olduğu AML öğrencilerinin % 12'si de 'erkeklerin olduğu ortamların' şiddetin gözlemlendiği yerler olduğunu ifade etmektedirler (Tablo 3). Diğer yandan şiddetin 'aile ortamında' gözlemlendiğine yönelik öğrenci görüşleri oldukça azdır. Bu sonuç Türk toplumunda aile içi şiddetin doğal karşılandığını, bu nedenle böyle bir yanıtın ortaya çıkmış olabileceği biçiminde yorumlanabilir.

Şiddet olaylarının sebepleri konusunda okul türlerine göre farklı öğrenci görüşleri bulunmaktadır (Tablo 4). Buna göre % 33 oranı ile AAL'nde 'televizyondan etkilenme' ön plana çıkarken, % 31 ile AÖL'nde, % 28 ile AL'nde ve % 24 ile de AML'nde 'kendini ispatlamak' görüşleri ortaya çıkmıştır. Benzer bir araştırma da ergenlik dönemindeki gençlerin daha çok televizyon ve medyada izlenen şiddet filmlerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır (14). Bu durum araştırma sonuçlarını desteklemektedir. 'Kız-erkek arkadaşlığı' cinsiyetlerin karışık olmadığı EML ve AML'nde % 26 oranında şiddetin sebebi olarak gösterilirken, bu durum diğer okullarda çok fazla önemsenmemiştir. Eğitim-öğretimin karma olduğu okullarda bu tür sorunların bu boyutlarda ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. 'Aile eğitiminin yetersizliği', 'eğitim yetersizliği' ve 'kıskançlık' konularında öğrenciler, benzer sonuçlar ortaya koymaktadırlar. Özellikle ailelerin eğitim durumu

KIRBAŞ, Ş., TAŞMEKTEPLİGİL, Y., ÜSTÜN, A., “Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği”

incelendiğinde (Tablo 2), eğitimlerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bizim araştırmamızdaki grubun önemli kısmı bu durumu şiddetin sebebi olarak algılamaktadır. Nitekim bir araştırma ailelerin eğitimsizliğini çocuklara yönelik şiddetin temel nedenleri arasında saymaktadır (15).

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, sorunlarını ‘konuşarak’ halletme yoluna gittiklerini belirtmişlerdir (Tablo 7). Ancak her okulda azımsanmayacak oranda ‘kavga etmeyi’ çözüm olarak görenler de vardır (AAL: % 33, AML: % 20). Yine öğrencilere sorunu çözmede ‘özür dileme’ ve ‘idareye bildirme’ seçeneği de çözüm olarak gösterilmiştir. Ancak bu, oldukça düşük bir oranı yansıtmaktadır. Bu seçenek gibi ‘ailelerine bildirme’ ve ‘ortamı terk etme’ tercihleri de oldukça yetersiz çıkmıştır. Sonuçta öğrenciler ailelerine yansıtıklarında nasıl bir tepki ile karşılaşacaklarını bilemediklerinden ve ortamı terk ettiklerinde de ‘korkak’ olarak nitelendirilebileceklerini düşündüklerinden bu tercihleri pek fazla dikkate almadıkları söylenebilir.

Öğrenciler şiddetin önlenmesinde ‘televizyon dizilerinde şiddete yer vermemek’ seçeneğini tüm okullarda %12–33 oranları arasında kabul ederken, bunu ‘daha etkili rehberlik hizmeti sunulması’ izlemektedir (Tablo 8). Bu oran ise, örneklemedeki tüm okullar dikkate alındığında %13–24 arasındadır. Yine, şiddetin önlenmesinde öğrencilerin üzerinde durduğu diğer bir konu da ‘sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması’ olmuştur. Her ne kadar genelde öğrenciler okullarındaki sosyal etkinlikleri bir sorun olarak görmese de şiddetin önlenmesinde bu faaliyetleri bir çözüm olarak göstermektedirler. Yapılan bir çalışmada spor ve fiziksel aktivitelerin gençlerin sosyal becerilerini olumlu yönde geliştirdiği ifade edilmektedir (16). Yine bir başka çalışmada sportif faaliyetlerin toplum kurallarını ve değerlerini oyun ortamı içerisinde öğrenmeyi sağladığı vurgulanmıştır (17). Bunlar da gençlerin çözüm önerisini destekler niteliktedir. Etkinliklerin azlığı, ergenlik çağındaki gençlerin bedensel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği gibi, şiddetin ortaya çıkmasına da fırsat yaratmış olur. Diğer taraftan, ‘okul önlerinde ve sokaklarda denetim artırılarak’ şiddetin önlenmesi görüşü, AML (% 26) dışındaki okullarda düşüktür. Oysa bir araştırma; şiddetin en fazla yaşandığı zamanın okuldan eve dönerken gerçekleştiği sonucuna varmıştır (18). Elde edilen bulgularda dikkat çeken diğer bir durum ise, AL’de şiddetin önlenmesinde % 25 gibi yüksek bir oranda ‘aileleri bilinçlendirmek’ görüşüdür. Bu okulda okuyan öğrenci velilerinin eğitim düzeylerine bakıldığında (Tablo 2), bunların % 65 gibi yüksek bir oranla ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir. Diğer okullarda ise, bu oran düşük kalmıştır. Eğitim seviyesi yüksek anne-babalar çocuklarını daha bilinçli yetiştirecekleri düşünülebilir. ‘Disiplin cezaları uygulamalı’ ve ‘öğretmen–öğrenci ilişkilerini düzenleyerek’ şiddetin önlenmesi yönünde görüş bildirenlerin oranı okullar arasında benzerlik göstermiştir. Disiplin cezalarının, az da olsa, şiddeti önlemede rolü elbette vardır. Ancak, disiplin cezaları şiddete yönelik değil, şiddetin derecesine göre okuldan uzaklaştırma, ailesine bildirme, çok arzu ettiği bir etkinlikten bir süre alıkoyma gibi durumları içermelidir. Aynı şekilde, ‘öğrenci–öğretmen ilişkilerinde’ sağlıklı iletişim kurulması en etkili yöntemlerden biridir. ‘Okullardaki eğitimi artırarak’ şiddetin önlenmesi konusunda, yoğun görüş belirtenleri %25 oranında AÖL’deki öğrenciler oluşturmuştur. Çünkü aldıkları eğitim de onaylamaktadır ki, her sorunun çözümü eğitimden geçer. Tablo 9’da müzik ve tiyatro gibi etkinliklerle ilgilenen öğrencilerin şiddete eğilimlerinin olmadığı ya da daha az olduğu yönünde öğrencilerin yaklaşık % 75’i görüş belirtmişlerdir. Bu durumda okullarda sosyal ve kültürel etkinliklerin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu tür etkinlikler kendini ifade etme ve rahatlamayı sağlamaktadır.

Tablo 10’da ‘şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgi düzeyleri’ sorusuna gençler %34–52 arasında değişen oranlarda ‘spora ilgileri yok’ yanıtını vermişlerdir. Yapılan bir çalışmada spor, oyun ve hareket aracılığı ile insanda var olan saldırgan davranışların olumlu yönde kullanılabileceği ifade edilmiştir (12). Bu da bulguları destekler niteliktedir. Tablo 10’da ilginç bir sonuç ise %19–31 arasında değişen oranda Uzakdoğu sporlarına ilgilerinin olduğu yönündedir. Aslında bu gençlerin kendini ispatlama çabasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü bu sporlar kendine güven ve güç göstergesidir. Bu açıdan ilgi duyabilirler. ‘Şiddete eğilimi olan gençlerin okul başarı düzeyleri’ ile ilgili olarak Tablo 11’e baktığımızda %71–96 arasında değişimle birlikte çoğunluk başarı düzeyleri düşük olduğu şeklinde görüş bildirmiştir. Çünkü çoğunlukla başarısız gençler kendilerini başka yollarla ifade etmeye çalışmaktadırlar.

Tablo 12’ye baktığımızda; organizasyonların sayısının az olduğu görüşü ön plana çıkmaktadır. Buna paralel olarak katılım düzeylerinin de düşük olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bir çalışmada ise sistemli spor organizasyonlarının yapısı ve işlev prensiplerinin toplumun yapısı ve işlevine yüksek bir ölçüde benzediği, sporda öğrenilen davranışların toplum içinde uygulanabildiği ifade edilmiştir (17). Bu açıdan organizasyonlar oldukça önemlidir.

Tablo 14’de Beden Eğitimi dersinin süresi, işleniş şekli ve konuların çeşitliliği ile ilgili öğrenci görüşlerinde; AL’nin %66’sı ve AAL’nin %85’i süreyi yeterli bulmakta iken, AÖL’nin %63’ü ve EML’nin %47’si az bulmaktadır. AML’deki gençlerin ise araştırma yılında dersleri olmadığı için görüş belirtmedikleri düşünülebilir. İşleniş ve çeşitlilik açısından ise gençler %12–69 arasında değişen oranda memnuniyetsizliklerini ifade etmektedirler. Bu da okullarımızda gerek alt yapı, gerekse malzeme ve öğretmen eksikliğinden dolayı beden eğitimi derslerinin kâğıt üzerinden pek fazla öteye gitmediğini ve aynı zamanda ders planı hazırlanırken öğrencilerin beklentilerinin yeteri kadar dikkate alınmadığını ortaya koymaktadır. İlköğretim okullarında beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleşme düzeyleri üzerine yapılan bir çalışmada da (19), durumun pek parlak olmadığı, okul idarelerinin sportif faaliyetlere yeterli destek vermediği ve bunun da bir sonucu olarak okullarda yeterli ders araç ve gereğine sahip olunmadığı yönünde bir sonuca varılmıştır. Spor;

kendiliğinden eğitici, uyum sağlayıcı, önlemsel ve sosyal değildir. Sporun bu yönleri iyi hazırlanan plan ve derslerle ortaya çıkarılmalı ve uygulanmalıdır. Burada eğer sporun sosyal bir sorumluluğu varsa bu sorumluluk sporda etkin olan insanlarıdır (20).Yapılan bir başka çalışmada; spor öğretmenin gençlerin sosyal ilişkilerinin olumlu yönde geliştirilmesi açısından önemli olduğunu öne sürülmektedir (21). Ayrıca; Tablo 2’de sosyal etkinlik olarak %10–20 arasındaki oranda gençlerin hiçbir etkinliğe katılmadığı yanıtı göze çarpmaktadır. Serbest zamanlarını ise %11–48 arasında değişen oranlarda arkadaşlarıyla geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Spora ilgi düzeyleri ise genelde beden eğitimi dersi ile sınırlı kalmaktadır. Oysa insanın doğasında olan saldırganlık dürtülerinin baskılanmadığı takdirde artarak daha kötü bir şekilde patlayabileceği, bunun başka bir yöne kanalizasyonu edilmesi gerektiği ki bunun da spor ve özellikle mücadele sporlarıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir (22). Dolayısıyla bu araştırma bulgularının birçoğu, öğrencilerin sosyal etkinliklere yeteri kadar teşvik edilmediği, hepsine hitap edecek nitelikte farklı etkinliklerin okullarda yer almadığı, serbest zamanlarını nasıl değerlendirirlerse daha yararlı olacağı konusunda bilgi verilmediği yönünde yorumlanabilir. Okulların araç-gereç, malzeme durumu ile ilgili ise; salonu olan okullar ‘evet’, diğerleri çoğunlukta ‘hayır’ yanıtı vermişlerdir. Bu durum Türkiye’imizdeki hemen her okulun ve bütün gençliğin ortak problemi olarak görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda öğrenciler; şiddeti, televizyon programlarında, okullarda, eğitimsiz insanların bulunduğu ortamlarda, okul dışındaki çevrede, aile ortamında ve internet oyun mekânlarında yoğun bir şekilde gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Şiddet olaylarının nedenlerini ise; televizyondan etkilenme, kendini ispatlama, kız erkek arkadaşlığı, aile eğitiminin yetersizliği, genel anlamda eğitim yetersizliği ve kıskançlık olarak belirtmişlerdir. Gençlerin şiddete yönelmesinde okulun etkisinin olduğunu ve okullarda kontrol eksikliği, disiplin azlığı, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği, okulların kalabalık oluşu ve sosyal etkinliklerin yetersizliğini neden olarak ileri sürmektedirler. Öğrenciler herhangi bir sorunla karşılaştıklarında; çoğunlukla konuşarak halletme yoluna gittiklerini ifade etmekte olsalar da, kavgayı bir çözüm yolu olarak görenlerin sayısı da azımsanmayacak orandadır. Şiddetin önlenmesine ilişkin olarak da en çok televizyon dizilerinde şiddete yer verilmemesi, daha etkili bir rehberlik hizmetinin sunulması, sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması görüşleri ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu müzik ve tiyatro ile ilgilenen gençlerin, şiddete eğilimlerinin diğerlerine göre daha az olduğu, aynı zamanda şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgilerinin olmadığı ve okul başarı düzeylerinin de düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Genel olarak ifade edecek olursak okullarda yeterli sportif aktivitelerin olmadığı, öğrencilerin geneli için derslerin süre açısından yeterli olduğu, ancak işleniş ve çeşitlilik açısından gençleri tatmin etmediği ortaya çıkmaktadır. Gençlerin yaşadıkları semtler ve okullarında onların serbest zamanlarını çok yönlü değerlendirebilecekleri alan, araç-gereç ve faaliyetlerinde yetersiz olduğu söylenebilir. Serbest zamanı değerlendirme ve sosyal etkinliklere katılma oranları da bunu göstermektedir.

Öneriler:

Okul yönetimi, öğrenci-öğretmen ve velilere; iletişim ve şiddet konulu düzenli konferanslar verilmelidir. Televizyon programları daha iyi denetlenmeli, eğitici içerikli programlara daha fazla yer verilmeli, anne-babalar bu konuda bilinçlendirilmelidir. Okullardaki çalışma koşulları iyileştirilmeli; rehberlik hizmetleri daha verimli hale getirilmeli ve öğrencilerin gereksinimlerine yönelik sosyal ve sportif etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Sporun gençlik kültürüne uyumlu olması, okulların alternatif sporları da dikkate alması ve bu sayede öğrencilerin öncelikle istedikleri spora yönelmesi ve okullardaki spor alanlarının ders zamanı dışında da spor etkinlikleri için öğrencilere açılması sağlanmalıdır.

Beden eğitimi dersleri yarışma sporu şeklinde değil de hız, macera ve heyecanı barındıracak şekilde işlenmeli, öğretmenler motor beceri beklenti düzeylerini düşük tutmalıdır. Yapılan aktivitelerde utanılacak durumların ortaya çıkması engellenmeli ve yetenekli olsun olmasın her gencin derse aktif katılımı sağlanmalıdır. Korkmadan oyun oynamaya ve öğrenmeye motive edilmesi için gerekenler yapılmalı, yapılan etkinliklerde işbirlikçi davranışlar ön plana çıkarılmalı, fiziksel farklılıklarından dolayı kızlar ve erkeklere farklı olanaklar sağlanmalı, ya da yapılan etkinliklerde bu fark göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Twemlow, S. W.M.D., “Preventing Violence in Schools”, Psychiatric Times, Vol. XXI, Issue:4, April 2004
2. Işık, H., “Çocuk Suçluluğu ve Okullarla İlişkisi”, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28–31 Mart 2006
3. Özönder, C., İlköğretim Okullarında Şiddet ve Taciz, Türk -Eğitimsen, Ankara, 2005
4. Gökçakan, N., “ Şiddetin Tanımı, Gençler Şiddete Neden Yöneliyor”, [http:// www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=147948_03.08.2005](http://www.trt.net.tr/wwwtrt/hdevam.aspx?hid=147948_03.08.2005)

KIRBAŞ, Ş., TAŞMEKTEPLİĞİL, Y., ÜSTÜN, A., “Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği”

5. **Küçükturan, G., Akbaba-Altun, S.**, “Okulöncesi Dönem Çocuklarına Uygulanan Şiddetin Değerlendirilmesi”, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28–31 Mart 2006
6. URL 1. Aile İçi Şiddet, <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileicisiddet1.asp>.17.07.2005
7. **Artur, F. T.**, “Okulda Şiddet Nasıl Önlenir”, <http://www.ogretmensayfasi.com>. 06.06.2006
8. **Massey, M.S.**, “The Effects of Violence on Young Children”, The ERIC Review, Vol.7 Issue :1.,Spring 2000
9. **Dinçer, A.**, “Okullarda Şiddet Olayları”, <http://www.ozgurluk.org>. 21.06.2005
10. **Karataş, B.Z.**, “Anne Baba Saldırganlığı İle Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Çağdaş Eğitim, 317, (30– 39), 2005
11. **Pişkin, M.**, “Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi”, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28–31 Mart 2006
12. **Pilz, G.A.**, (Schule) Sport in Bewegung-Möglichkeiten im und durch Sport Aggressionen abzubauen und Gewalt vorzubeugen, Fachtagung Münchner, Schulesport,München, 2002
13. **Şahin, H. N.**, Televizyonda Şiddet ve Çocuklarımız: Etkilenmemeleri İçin Neler Yapabilirsiniz, Türk Psikoloji Bülteni, 4 (8): 76–82, Ankara,1999
14. **Altekin, S.**, “Televizyon, Şiddet ve Toplum”, <http://www.dokudanismanlik.com/tvsiddetvetoplum.htm>.03.08.2005.
15. **Helga,R.T.**, “ Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım”, <http://www.halkevleri.org.tr>, 04.07.2006
16. **Morris, L., Sallybanks, J., Willis, K., Makkai,T.**, Sport, Physical Activity and Antisocial Behaviour in Youth, Australian Institute Of Criminology, April 2003
17. **Ribler, A. , Blum, S., Brandi, H., Brever, C., Dawel, N., Koch, T., Kothy, J., Stender., E., Schulz, G.**, Sport und Gewalt,Deutscher Sportbund (DSB), December, 2001
18. **Yurtal, F., Cenkseven, F.**, “İlköğretim Okullarında Zorbalığın incelenmesi”, I.Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28–31 Mart 2006
19. **Mektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O., Kılıçgil, E.**, “İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi”, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:4, 139-147, Aralık 2006
20. **Pilz, G.A.**, “Gewaltprävention durch Sport-aber wie?” <http://www.sportstattgewalt.de/download/pilz1.pdf> .04.09.2006
21. **Steinegger, A.**, Gewaltintervention-und Prävention im Sportunterricht, Universität Bern, Dornach, 2002
22. **Amman, T.**, Ringen um Gewaltprävention- Aggressionsabbau bei Kindern und Jugendlichen,Schule für Diakonie Greifensee, C2, II, April 2004